

1956. OKTÓBER 23...

A Központi Vezetőséget azonnal, még október 23-án összehívták. A KV-iroda nem is tudott hírtelenjében minden tagot elérni, sőt a vidékiek egy része ilyen rövid idő alatt fel sem érhetett Budapestre.

A központi vezetőségi tagok közül többeket személyesen is ismertem. *Boldoczki Jánossal* a kádérosztályon dolgoztam együtt, akkor még a mezőgazdasági osztály vezetője volt. *Nyers Rezső* élelmiszer-ipari miniszter sokáig a pártközpontban dolgozott osztályvezető-helyettesként. *Pongrácz Kálmánt* pedig akkor ismerem meg, amikor a Ganz Vagongyár főbizalmija volt. *Tausz János* szintén a kádérosztályon tevékenykedett osztályvezető-helyettesként; *Kaszapovics András*sal, a Délszláv Szövetség vezetőjével pedig 1954-ben együtt nyaraltunk az NDK-ban, az Északi-tenger partján.

És találkoztam *Fehér Lajossal*, családunk régi barátjával, aki mindig kicsit hadarva, nagyon halkán és ritka szép magyarsággal beszélt. 1955-ben a Szabad Néptől *Rákosiék* eltávolították, s amikor *Gerő Ernő* 1956 nyarán felkérte a Szabad Néphez történő visszatérésre, nem vállalta. De amikor úgy érezte, hogy szükség van politikai tapasztalatára (a Nagybereki Állami Gazdaság igazgatójaként jött fel az ülésre), csatasorba állt. Kapott, s vállalt is feladatot.

Izgatottan jegyeztük *Gerő Ernő* bejelentését, miszerint a főváros környékén állomásozó szovjet csapatokhoz felkérést küldtek: működjenek közre a rend helyreállításában. Ez alkalommal nem külön behívásról volt szó — hiszen itt voltak —, hanem mozgósításról. Akkor a Központi Vezetőség jelen lévő tagjai kivétel nélkül — természetesen *Nagy Imre* is — tudomásul vették a bejelentést. Olyannyira, hogy nem is bocsátották szavazásra, sőt a KV által megbízott Katonai Bizottság azonnal fel is vette a kapcsolatot a szovjet erőkkel. A nyomaték kedvéért, mielőtt a termet elhagyták, a bizottság vezetője, *Apró Antal* még visszaszólt: „*Aztán hallgassatok meg minket és ne minket tegyetek meg felelősnek.*”

Ha szavazásra tették volna fel a kérdést, vajon másképpen döntöttek volna? Mintha egyszerűbb

lett volna a szovjet haderő demonstrációjában bízni, mint a magyar fegyveres erőket a polgári lakosokkal szembeállítani...

Felhívások, platformok, címerek

Jellemző volt a Katonai Bizottság összetétele. A vezetője *Apró Antal* volt. Tagjai: *Fehér Lajos*, *Földes László*, *Mező Imre*, *Kovács István* (a volt partizán). Az államigazgatásban működő katonai és fegyveres erők tagjai közül gyakorlatilag senki nem volt a bizottságban. Már ez is figyelmet érdemelt! *Fehér Lajos* és *Mező Imre* egyértelműen a reformpolitika hívei voltak, s éppen ezért vállalták a fegyveres csoportok keltette pánik eloszlatását, ha kellett, azok leverését. *Földes Lászlót* bátor partizánként és kitűnő szervezőként ismertük. Őket is azért küldte a KV — egyhangú szavazással —, mert bennük a reformista politikai erőt, a sürgős, civil mozgósítási szervezőit látták, és emellett a fegyveres jellegű védelmi intézkedések letéteményeseit. *Apró Antal*, a lassú változások politikusa a szerepét összekötőnek fogta fel.

A Központi Vezetőség ülése október 23-án késő este kezdődött, s október 24-én hajnalban ért véget. Még „át sem tettük” a gyorsíró jegyzőkönyvet, amikor már a kommunikét fogalmazták, amelyben az új KV-tagok névsorát is közzé kívánták tenni. Nyilvánosságra hozták, hogy a KV *Nagy Imrét* javasolja a miniszterelnöki székbe. A mozgalmat értékelő kommuniké még a pártnyomdáig sem jutott el, ugyanis ott éppen *Nagy Imre* titkárságának utasítására a „Forradalmi Ifjúság” felhívásait sokszorosították. Pedig nem egymást követő nyilatkozatokra, ellentmondásos felhívásokra volt a legnagyobb szükség, hanem a sorok rendezésére! (Akár az 1956 júliusi KV-határozat realizálásával, kötelességszerűen kiegészítve az erkölcsi, nemzeti, mozgalmi követelmények megvalósításával.)

Elfogadható lett volna a *Petőfi Kör* felhívása is. Végső soron tárgyalási alapul szolgálhatott volna az Írószövetség pártszervezetének memoranduma, vagy erős kritikával akár az ifjúság 16 pontja is. De nem, és nem. Mindig új és új „platformok” születtek — a legkevésbé *Nagy Imre* sugallatára.

Nagy Imre nemcsak a barátai által joviálisnak mondott professzorsága és aggályoskodásnak minősített pártszerúsége miatt utasította el hívei — a tömeghangulat, vagy legalábbis a hangadó csoportok véleménye alapján megfogalmazott — követeléseit. Valójában időt akart nyerni, némi stabilitást, a munkaképes és pozícióban levő erőkkel igyekezett *modus vivendit* találni. Ezúttal államférfiként és legkevésbé professzorként. Nem a köréhez volt hűtlen — mint vélték —, hanem valamiféle összefogást kívánt megteremteni. Eszköze neki sem volt. Reményét egy nértéktartó, tudományos kinyitott programba vetette. Racionális elemek kifejtésével a csoportok és egyének majdani felsorakozását. (...)

Telefonhívás telefonüzenetet követett. Most már mindenféle „önálló”, a szó szoros értelmében helyi (megyei, városi, intézményi, sőt háztömbi) viszonyok szerint politizáltak országszerte. *Komócsin Zoltán* telefonált, hogy *Hajdú* megyében megalakították az új összefogás Nemzeti Bizottmányát. A Borsod megyei pártbizottságról üzentek, hogy delegáció indul, amelyben a megyei munkástömörülés is képviselteti magát. A budapesti bölcsészkar Forradalmi Diákbizottságáról, a Múzeum körútról is telefonáltak: követeléseik teljesítése esetén kilátásba helyezték, hogy „a párt szót érthet az értelmiségi fiatal-sággal”.

Tele voltam tenniakarással és végre az utcát is szerettem volna látni. Meg hát fiatakként, történelmi időkben az ember azt hiszi, hogy maga is történelmet „csinál”. Pedig többségünk csak statisztika volt. S a statisztika — akár a *Nabucco* előadásában, ahol az elnyomottak jövődjé győzelmét hirdetik; akár az *Aida* előadásában, ahol az elbukott hőst temetik —, csak a rendező és a karmester vezényletének engedelmeskéde produkálhatnak emberfeletti. (...)

Frissen Bécsben vásárolt, akkor még nagyon ritka dzsörzérühámát viseltem, azt, amiben előző nap a *Bem téri* tüntetésre mentem. Jól is jött, mert ebben a ruhában aludhattam abban az átjárószobában, amely az Akadémia utca 17-et az *Árpád* utca 6-tal összekötötte. Akkor még nem volt szőnyegpadló, csak parketta. Hideg

volt, fáztunk. A párnázott ajtókat emeltük ki és arra kucorodtunk.

Pár óras alvás után, álomittasan, kóvályogva mentem az ügyeletre, ahol *Köteles István* már a határőrséggel is kapcsolatban állt. A szervező munkástanácsok követeléseit jegyezte és a fenyegetéseket is meghallgatta. Alig vártam, hogy befejezze és telefonvonalhoz jussak. Nem volt könnyű, mert számos telefonvonalat már elváltak a garázda csoportok. Nem tudtam hazatelefonálni. Súlyos beteg, idős, mozgáskorlátozott édesanyám, a hároméves kisebbik fiammal a Németvölgyi úton maradt. Nem tudtam, hol volt a férjem, *András*. A telefont nem vették fel, így nagyon aggódtam. Csak később tudtam meg, hogy a „nagy éberség” és nomenklatura jegyében a budapesti telefonközpontban kigyűjtött pártfunkcionárius-névjegyzék alapján a mi telefonunkat is kikapcsolták. November 10-ig nem is működött.

Levegőre vágytam. Világosság-
ra, mert az Akadémia utca 17-ben csak villanyfény mellett tudtunk dolgozni. Megelégteltem a pártközpont két emelete közötti ingázást, a bezártságot, azt, hogy ott éljek. A sürgés-forgás, zsi-bongás után csendre vágytam. Szerettem volna összeszedni a gondolataimat és, persze, a családom sorsa is nyugtalanított.

Alighogy felkerekedtem, utánam szól *Barkóczi Imre*: menjek el a Múzeum körútra, az egyetemre, azért a felhívásért, amely *Gerő Ernő* leváltását és a címer megváltoztatását szabta az egyetem, a bölcsészek együttműködésének feltételül. Azt hittem, összeszedő a világ; már a Múzeum körút szab feltételeket az Akadémiai utcának! De lélekszakadva rohantam. Gondoltam, útbajtem az egyetemet és onnan hazaszaladok majd Budára.

A Felszabadulás téren *Csatári Dániellel* találkoztam. Egyik régi egyetemi tanárommal éppen a pártközpontba indultak és ők hozták magukkal a Bölcsészkar Forradalmi Bizottság követelését.

Milyen is az elfogultság! Ugyanez a címerjavaslat november 4-e után sok gondot okozott. Az október végi, szenvedélyek felkorbácsolta, sovínisztahullám ellenhatásként ellenszenvet váltott ki a szomszéd országokban. Ott is élt az a generáció, mely megélte az elmúlt negyedszázadot,

NEM HALLGATHATOK...”

Horthy revizionista politikáját, a Hitler jóvoltából végrehajtott „terület-visszacsatolást” és a fasiszta terrort. Még a Jugoszláv Kommunista Szövetségében is, amely pedig az önálló magyar kül- és belpolitika legfőbb támogatója volt, visszatetszést keltett a hármas halom, a négy folyó, a kettős kereszt. Sorra-rendre jöttek az MSZMP vezetőihez a csehszlovák, román, jugoszláv nagykövetek, tiltakoztak a szerintük a császárságot és a magyar szupremációt idéző jelkép ellen. Mikor arra hívatkoztunk, hogy a csehek és a lengyelek is megtartották oroszlanos címerüket, a válasz az volt: „De ezek az országok egy-egy birodalom romján, a cári Oroszország és az Osztrák–Magyar Monarchia bukása révén lettek nemzeti állammá.” Szomszédaink egyöntetűen kijelentették: a monarchiabeli Magyarország címerének visszaállítása nem egyeztethető össze a monarchia bukása nyomán alakult államok létevel. Hivatkoztak az osztrák címerre is, amely messze eltávolodott a monarchia felségjeleitől.

Miről tudott Nagy Imre?

Visszafordultam. Futva mentem végig az utcán, mert a hírrel meg akartam előzni Csatáriékat. Talán már ülésezik az új Politikai Bizottság, s a jelentésemet átveszi valaki. Félttem, az utca egyáltalán nem volt csendes. A szokásos járókelők eltűntek, csak csoportba verődött fiatalokat láttam az utcán. Süvítették a golyók. Az Akadémia utca 5. vagy 7. szám előtt találkoztam Losonczy Gézával, akit a Központi Vezetőség az előző napi ülésén egyhangúlag az új Politikai Bizottság tagjává választott. Behúzott a kapualjba és átadta a Donáth Ferencsel együtt fogalmazott, ismert tiltakozó levelüket. A levél a feltételeiket tartalmazta: csak az esetben vesznek részt a Központi Vezetőség munkájában, ha az bejelenti szakítását az MDP teljes politikájával, és az eseményeket nemzeti, demokratikus felkelésként méltatja. Nem jött tovább. Félt a süvöltő golyóktól, vagy nem is akart bemenni a pártközpontba. A le-

Október 23. este, a Parlament előtt. A táblák felirata: „Lengyel–magyar barátság” és „Provokátorokat nem tűrünk soraink közt!”

velet tehát én vittem be a párt-házba. Idegenkedtem. Nem politikai okokból, inkább személyes indíttatásból. Losonczy nekem, meghurcoltatásai ellenére, a régi volt: a „kis Révai”. Acélpenge logikájú, de közösségben ritkán gondolkodó ember. *Nemes Dezső*-vel együtt szerzője az *Endrével*, bátyámmal összegyűjtött klasszikus könyvtáramat megtizedelő „selejtlistának”. Igazságtalan és erkölcstelen meghurcoltatásán soha nem tudta túltenni magát.

Donáth Ferenc a koncepciók perbeli letartóztatása és elítélése előtt Rákosi titkárságának a vezetője volt, s ugyanúgy a felső „megközelíthetetlenek” közé tartozott, mint a többiek. Meg valamilyen oknál fogva bátyámat, Endrét sem kedvelte.

Az meg kifejezetten felbőszített, hogy ha a KV őket a tagjai sorába választotta, akkor minek leveleznek? Ha mondanivalójuk van, miért postással, mégpedig egy jelentéktelen postással küldik el?

Megintcsak futásnak eredtem. A „történelem sodrában” azt hittem, a kétszarknyi idő bármit is számít. Mire a párt ház elé értem, kétségbeesetten láttam, hogy egy szovjet tank „hajt” be az Akadémia utcába. Azokban a napokban az volt a korszerű jármű. (...) Olyan nagy volt, hogy a régi, Rákosi Mátyás által az Árpád utca 6. felől használt kocsibejárón aligha tudott volna behajtani!

Legnagyobb meglepetésemre a tankból nem katonák, hanem *Mikoján* és *Szuszlov* szálltak ki.

Egyszerre értünk a kapuhoz. *Eörsi István*, *Tánczos Gábor*, *Lukács György* és jómagam. Úgy emlékszem, *Eörsi* valami új programot, vagy platformot, megújulási tervet hozott, és amikor meglátta a tankból kiszálló két szovjet vezetőt, megjegyezte: itt van már az ellenfél.

A tankból kilépő *Szuszlov* és *Mikoján* azt hitte: olyan pártközpontba jönnek, ahol mindenki szívesen látja őket. S kezét ráztak velünk. Indultak fölfelé a számunkra is jól ismert lépcsőn.

Azóta idegenkedem a nagy és „feltűnésmentes”, a vezetőket védő őrségektől. Ha akkor nem kellett a szovjet küldötteknek kísérrő; ha november-decemberben *Kádár János*, *Münnich Ferenc* kísérek nélkül tárgyalhatott, akkor miért kellett később egész hadsereget szervezni körükük? Úgy látszik, mifelénk a kormányórság a konszolidáció tipikus terméke.

Vajon mit gondolhattak ezek az emberek, akik 1953-ban Rákosi ellenében Nagy Imrét javasolták a miniszterelnöki székbe? Akik tudtak arról az 1956-os márciusi táviratról, amelyben a szovjet vezető merészen Rákosi és *Hegedűs* támogatására vállalkozott. Akik 1956 júliusban biztonságosnak vélték Gerő Ernő pártvezetővé választását, de szót ejtettek Nagy

Felkelőkhöz átállt katonák a Múzeum körúton

Imre politikai aktivizálásának szükségességéről is.

Ha mint párttag addig hiányoltam volna a szárnyak, az elvi csoportok kikristályosodását a pártvezetésben, ezekre a napokra megéltém! Annyira, hogy Gerő Ernő és köre, Nagy Imre és csoportja topográfiailag is elvált egymástól. Csak az összetételük változott. Ki elment, ki bejött. Ki kérdezett, ki töprengett... De szóvivő, vagy szervező a párt házban egy sem akadt.

Az intézményrendszer védelmében, vagy bátyái között felnőtt mai olvasó nehezen érti meg, hogy hányan, hányféle módon akartunk a dolgok nem ismeretében politikát csinálni. Ez nemcsak rám vonatkozott, hanem régi barátaimra is, köztiszteletben álló vezető tisztségviselőkre egyaránt.

Amikor elmentem az egyetemre, a párt ház második emeletén *Lakatos Éva*, *Erdey Grúz Tibor* és *Orbán László* különböző felhívásokat fogalmazott a magyar nép egyes rétegeihez. Anyagot és információt a Nádor utca 28-ból esetenként az agit.-prop. osztály munkatársai hoztak át. A névsor bizonyítja, hogy a reformpolitikát vállaló emberekről volt szó. *Orbán László*, bátyám legjobb barátja, annak idején a népfrempolitika egyik szószólója, 1945 után a pártban az értelmiségi osztály vezetője lett. Az ötvenes években

aztán ő is gyanúsítgatások közepette, megfélemlítve élt. 1954-től kapcsolatban állt Nagy Imrével. Bátorralanul, de közvetített. Értelmiségiként a szocialista megújulás híve volt. *Erdey Grúz Tibor* — hivatali kocsijában is kis olvasópultot szereltetett föl — világhírű vegyészprofesszor, előbb felsőoktatási miniszter, majd a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára (a későbbiekben az elnöke), a tudás, az emelkedett erkölcsi magatartás és az Európa keleti felén érvényesíthető nemzeti gondolat képviselője volt. *Lakatos Éva* 1944-ben az MKP Külföldi Bizottsága moszkvai tanácskozásainak tanúja, régi pártmunkás, 1945-től a VII. kerületi pártbizottság titkára, érzékeny propagandista, aki a Filharmónia igazgatójaként nemrég vonult nyugdíjba.

Nagy Imre és kísérete *Ács Lajos* korábbi szobájában, a magasszinten, a lépcsőtől balra foglalt helyet. (Később, november 10-től 1958 novemberéig ez lett az én munkaszobám. Utána évekig a mindenkor KB irodavezetői titkárság.) Nem igaz, hogy Nagy Imréék az apparátus, vagy a telefonközpont „foglyai” lettek volna. A telefonközpont nem működött, csak az ügyelet vonalai éltek. De *Ács Lajos* „M”, „K” és

városi vonala rendelkezésünkre állt.

Ács irodahelyiségeiben fogadta Nagy Imre a különböző delegációkat. Járt ott *Grósz József* is. Munkástanács-delegációk, írók, újságírók. *Kardos László* — különböző ifjúsági csoportokat alakító, egy új mozgalmi központ igényével szerveződő — tartózkodási helyéről is ide futottak be a hírek. *Kutruicz Gizella* a régi NÉKOSZ-ista csoportok részéről közvetítő, kompromisszumos javaslatokat vitt és hozott.

Jánosi Ferenc, Nagy Imre veje és munkatársa magától értetődően átvette a Nagy Imre-titkárság vezetését. Sokkal több volt, mint adminisztratív titkár. Olyannyira, hogy még a későbbi KV-ülésről, a Gerővel folytatott tárgyalásairól, a politikai bizottsági tanácskozásokról is rendszeresen kihívta Nagy Imrét. Kíváncsi lettem volna rá, hogy mi történik a házakban, a kapuk, az ablakok mögött. Azok vágyait vajon ki közvetíti? A Nagy Imrét felkereső delegációk, a közállapotok következtében aligha képviseltek többet, mint saját környezetüket. Nagy Imréhez — állítom — selektíven jutottak el a hírek.

A Magyar Rádió október 24-én

Szenkőzt a Pravda „ikonjaival”

Nem kisebb zűrzavar uralkodott az első emeleten, Rákosi Mátyás volt szobájában és titkárságán. A korábbi megközelíthetlenségéből semmi sem maradt meg, csak az a szokványos koloniális bútor, amely ma a Párttörténeti Intézet igazgatói szobájában áll. (...)

Gerő Ernő minden különösebb előkészítés nélkül tanácskozott Mikojánál és Szuszlovval. Békeidőkben bezzeg hónapokon keresztül készült minden előterjesztés és a különféle szervek egyetértése nélkül nemhogy előterjesztés, de még információ sem kerülhetett a Politikai Bizottság asztalára. Most pedig még a Rádió elfoglalásának körülményeit sem ismerte Gerő pontosan. (Később a pártközpontba érkező Benke Valéria számolt be a történetekről.)

Gerő Ernő a helyzetértékelését anélkül adta elő, hogy a hivatalos fegyveres szervektől akárcsak adatszerű információt is kapott volna. Nem rendelkezett ilyenekkel Nagy Imre sem. Gerő a Katonai Bizottságtól sem kért tájékoztatást. A Katonai Bizottság szerint a statárium időt biztosíthatott volna a kormányhű fegyveres erők már megkezdett koncentrálására. Nagy Imre viszont beje-

lentette, hogy meghosszabbítja a türelmi időt a fegyverletételre.

Gerő ezekről az összefüggésekről sem szólt. Egyetlen mondatban foglalta össze a tennivalót: fenntartani a statáriumot és utasítást adni fegyverhasználatra a kijárási tilalom megszegésekor, valamint növelni a mozgósított szovjet egységek számát.

Mikojánál és Szuszlovval kezdetben Vas Zoltán is együtt volt, aztán Kiss Károly is. Ő vitt magával. A két érdembeli tárgyalópartner Gerő Ernő és Nagy Imre, s odakint tanácsadásra készen állt Jánosi Ferenc, meg a magasföldszinten a stábjuk. Bata István, Piros László még referálni sem jött be. Az emlékeztető írása volt a feladatom, hogy Apró Antalékkal tudassuk a tárgyalás következtetéseit; majd, hogy adatokat szolgáltatassunk az időközben összehívott Központi Vezetőség tájékoztatására.

Mint említettem, furcsa pár volt Mikoján és Szuszlov. Soha nem képzeltem volna, hogy a Pravda sokmillió példányszámában sokszorosított ikonjai ott ülnek a jelenlétemben és vitatkoznak. Még egymással is. Szuszlov mosolytalan, szikár, parancsoláshoz szokott ember benyomását keltette. Talán ő is gyomorbeteg lehetett, mint Gerő Ernő. Az öröme, élénk szemű Mikoján in-

kább megfigyelt, közbe-közbeszólt, rögtönzött. Nem feltételezésekből tette meg ajánlatait, több kompromisszumot is elképzelhetőnek tartott. Szuszlov a statárium meghosszabbítása mellett állt ki, Mikoján a politikai megoldások szükségességét hangsúlyozta. Gerő a statárium és a Corvin-köz azonnali felszámolása mellett érvelt. Nagy Imre kezdetben hallgatott, később egy-egy megjegyzést tett. A statáriumot azért írta alá, mondotta, mert életemet akart velem menteni. De akkor miért vonta vissza a kijárási tilalmat? Azért — mondta —, mert demonstrálni akarta az új kormány humanitását. A Corvin-közi akciót lemondásának kilátásba helyezésével akadályozta meg. Szuszlov a „szakaszosság” híve volt. Fegyverrel rendet teremteni, utána majd meglátjuk. Akik régebben ismerték, tudták, hogy Molotovval együtt Hruscsov szektás ellenzékéhez tartozott.

Nagy Imre a felkelőkkel való tárgyalásoktól várt eredményt. Jánosi kihívta Nagy Imrét, újabb és újabb lehetséges tárgyalópartnereket jelentkezéséről számolt be. Gerő Ernő ettől kezdve hallgatott. Mikoján pedig újra csak kérdezett. A legkínosabb jelenet az volt, mikor a magyar rendfenn tartó alakulatok állapota iránt érdeklődött. Többször próbálta Nagy Imrét, a kormányfőt meggyőzni:

esetleg kombinálni kellene a politikai és adminisztratív intézkedéseket. Sürgette, hogy a tüzszünet idejét használják ki politikai és adminisztratív rendezésre. Fogalmunk sem volt ott, a tárgyalószobában arról, hogy közben az eseményekről lemaradó Magyar Rádió mellett egyre nagyobb szerepet betöltő, a mienkénél sokkal szervezettebb, gyorsabb magyar nyelvű adás, a Szabad Európa Rádió a tüzszünet ellen uszít. Mikor már nagyon is feszült volt a hangulat, észrevették — fölösleges ember is van jelen. Kiküldtek.

Úgy emlékszem, egy ideig Jurij Andropov, a budapesti szovjet nagykövet is bent maradt. Nagy Imrével külön is beszélgettek. Nem tudom, mikor és hol akarta Nagy Imrével aláírni, amit Hegedüs András a könyvében említ. Amikor engem kiküldtek a szobából, ez a dokumentum az én kezemben maradt.

Később a dokumentummal a kezemben igyekeztem Nagy Imre közelébe férközni, de ő mindig otthagyt, visszatért a saját „rezidenciájára”.

Nagy Imre csoportjából többen határozottan és hangosan ismételték: „Imre bácsi nem írhatja alá, nem hívta be a szovjet csapatokat.” De ki írja alá? Nem értettem. Igaz, Nagy Imre még nem volt kinevezett miniszterelnök, amikor a szovjet csapatok mozgósítását kérték. De a Központi Vezetőség ülésén a többiekkel együtt tudomásul vette a kérést, nem tiltakozott. Számomra valahogy természetesnek tűnt az addigi gyakorlat, hogy a Központi Vezetőség határozata, döntése egyenértékű volt egy kormányrendelettel, vagy törvénnyel. Nagy Imre deszignált miniszterelnökként vett részt azon a központi vezetőségi ülésen... Ugyanakkor Nagy Imre csoportjának érveit is értettem: minek őt kompromittálni? De ki írja alá a sebésben fogalmazott jegyzéket? A Szovjetuniónak aznap be kellett mutatni az ENSZ Biztonsági Tanácsában. Többen Hegedüs Andrásnak küldtek. Hegedüs András, akinek politikai felelősségét én nem vitattam, sőt éppen érzékenységére, racionális gondolkodására miatt felelősségét a tudatlanokénál sokkal nagyobbnak tartottam, emberileg közel állt hozzám. Horváth Imre, akkor külügyminiszter is azt tanácsolta, forduljak Hegedüshöz.

Én megkerestem Hegedüst. Ő az első emeleti folyosón állva, némi gondolkodás után aláírta az okmányt. Akkor már nem volt miniszterelnök. De már akkor sem, mikor Gerő Ernő — vagy Bata István (?) — intézkedett a szovjet csapatok segítségül hívásáról. Pillanatra felvillant bennem, talán misszió ez, vagy egy bukott politikus erkölcsi felelősségvállalása?

(Folytatjuk)